

dr. Annemiek Nap, prof.dr. Thomas d'Hooghe, prof.dr. Jan Kremer [redactie]

Handboek voortplantings- geneeskunde

© De Tijdstroom uitgeverij, 2013.

De auteursrechten van de afzonderlijke bijdragen berusten bij de auteurs.

Omslagontwerp: Cees Brake, Enschede

Uitgegeven door De Tijdstroom uitgeverij bv, Postbus 775, 3500 AT Utrecht.

E-mail: info@tijdstroom.nl.

Internet: www.tijdstroom.nl.

Aan de totstandkoming van deze uitgave is de uiterste zorg besteed. Voor informatie die nochtans onvolledig of onjuist is opgenomen, aanvaardt auteur(s), redactie en uitgever geen aansprakelijkheid. Voor eventuele verbeteringen van de opgenomen gegevens houden zij zich gaarne aanbevolen.

Waar dit mogelijk was is aan auteursrechtelijke verplichtingen voldaan. Wij verzoeken eenieder die meent aanspraken te kunnen ontlenen aan in dit boek opgenomen teksten en afbeeldingen, zich in verbinding te stellen met de uitgever.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16b Auteurswet 1912 juncto het Besluit van 20 juni 1974, Stbl. 351, zoals gewijzigd bij het Besluit van 23 augustus 1985, Stbl. 471, en artikel 17 Auteurswet 1912, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht, Postbus 3051, 2130 KB Hoofddorp.

Voor het overnemen van gedeelten uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) dient men zich tot de uitgever te wenden.

ISBN 978 90 5898 227 8

NUR 871

Inhoud

Voorwoord – 9

Deel 1 De basis

Hoofdstuk 1 Basisbegrippen van de menselijke voortplanting – 13
Marc Dhont

Deel 2 Naar de fertiele levensfase

Hoofdstuk 2 Reproductieve endocrinologie van de puberteit – 25
Hedi Claahsen-van der Grinten, Barto Otten

Hoofdstuk 3 Seksuele disfunctie als oorzaak of gevolg van vruchtbaarheidsproblemen – 37
Hilde Toelen, Uschi Van den Broeck

Hoofdstuk 4 Seksueel overdraagbare aandoeningen – 47
Willy Poppe

Hoofdstuk 5 Anticonceptie – 55
Johan Verhaeghe

Deel 3 Kinderwens

Hoofdstuk 6 Preconceptiezorg – 79
Eric Steegers, Régine Steegers-Theunissen

Hoofdstuk 7 Oriënterend fertiliteitsonderzoek – 91
Carl Hamilton, Jan Peter de Bruin

Hoofdstuk 8 Cyclusstoornissen – 103
Joop Laven, Bart Fauser

Hoofdstuk 9 Endometriose en subfertiliteit – 113
Annemiek Nap, Thomas d’Hooghe

Hoofdstuk 10 Uterusafwijkingen – 123
Mark Hans Emanuel

Hoofdstuk 11 Tubopathologie en tubadiagnostiek – 131
Judith Dekker

Hoofdstuk 12 Genetische afwijkingen die leiden tot subfertiliteit – 141
Joep Geraedts

Hoofdstuk 13 Diagnose en behandeling van mannelijke subfertiliteit – 151
Herman Tournaye

Hoofdstuk 14 Prognose en modellen – 159
Jan Willem van der Steeg, Pieterneel Steures

Deel 4 Behandeling van fertiliteitsproblemen

Hoofdstuk 15 Ovulatie-inductie en intra-uteriene inseminatie – 171
Evert van Santbrink, Ben Cohlen

Hoofdstuk 16 In-vitrofertilisatie en intracytoplasmatische sperma-injectie – 185
Petra De Sutter

Hoofdstuk 17 Reproductieve heelkunde – 197
Jan Bosteels, Steven Weyers, Thomas d’Hooghe

Hoofdstuk 18 Pre-implantatie genetische diagnostiek – 207
Christine de Die-Smulders

Hoofdstuk 19 Fertiliteitspreservatie – 215
Taghride Dahhan, Mariëtte Goddijn, Fulco van der Veen

Hoofdstuk 20 Donatie en receptie van gameten en embryo’s – 227
Diane De Neubourg

Hoofdstuk 21 Leefstijl en fertiliteit – 235
Annemieke Hoek

Hoofdstuk 22 Communicatie en informatie voor patiënten in de voortplantingsgeneeskunde – 245
Eline Dancet, Annemijn Aarts, Thomas d’Hooghe, Jan Kremer

Hoofdstuk 23 Ethiek van de fertiliteitsbehandeling – 255
Wybo Dondorp, Guido de Wert

Hoofdstuk 24 Psychosociale aspecten van de fertiliteitsbehandeling – 263
Chris Verhaak, Uschi Van den Broeck

Hoofdstuk 25 Registratie in de voortplantingsgeneeskunde – 271
Jesper Smeenk, Frank Broekmans, Diane De Neubourg

Hoofdstuk 26 Medische problemen in de vroege zwangerschap – 283
Anne Pexsters, Mariëtte Goddijn, Thomas d’Hooghe

Deel 5 Na de behandeling

Hoofdstuk 27 Follow-up van kinderen geboren na een fertiliteitsbehandeling – 297

Willem Verpoest

Hoofdstuk 28 Langetermijngevolgen van fertiliteitsbehandelingen voor de vrouw – 307

Alexandra van den Belt-Dusebout, Cornelis Lambalk

Hoofdstuk 29 Adoptie in Nederland en Vlaanderen – 315

Dorine Chamon, Femmie Juffer

Hoofdstuk 30 De overgangsjaren en de menopauze – 323

Peter van de Weijer

ICMART-WHO-definities in het domein van medisch geassisteerde reproductie – 333

Afkortingen – 341

Medewerkers – 345

Register – 347

Voorwoord

Voor u ligt de eerste druk van het *Handboek Voortplantingsgeneeskunde*. In dit boek worden fysiologie en pathologie van de voortplantingsgeneeskunde beschreven.

Na een uitgebreide begripsbeschrijving wordt de lezer meegenomen in de tijd. Aan de hand van de levensloop van de mens wordt aandacht besteed aan de aanloop naar de vruchtbare levensfase, de puberteit, via het ontstaan van kinderwens, naar behandeling van fertiliteitsproblemen tot aan het natraject en uiteindelijk de menopauze. Niet alleen de gynaecologische kijk op de voortplantingsgeneeskunde komt aan de orde; de redactie heeft gestreefd naar een zo multidisciplinair mogelijke benadering van het vak. Ook (kinder)endocrinologische, andrologische, chirurgische, psychologische, genetische, ethische en communicatieve aspecten spelen een rol bij de behandeling van een subfertil paar en krijgen daarom aandacht in dit boek. Dit boek gaat over de geneeskunde van de voortplanting. De nadruk ligt dan ook op de diagnostiek en behandeling en wat minder op bijvoorbeeld de embryologische raakvlakken van dit vakgebied.

Bij de totstandkoming van dit handboek heeft een intensieve samenwerking plaatsgevonden tussen Nederlandse en Vlaamse auteurs. Het is interessant te zien dat er, ondanks enige verschillen, opvallend veel overeenkomsten bestaan tussen de voortplantingsgeneeskunde in Nederland en in Vlaanderen. Bij veel hoofdstukken zijn zowel Nederlandse als Vlaamse auteurs betrokken geweest om waar nodig de verschillende perspectieven te kunnen belichten. De redactie dankt alle auteurs hartelijk voor hun bijdragen en voor hun flexibiliteit in de samenwerking.

Dit handboek is bedoeld voor studenten geneeskunde, gynaecologen in opleiding en medische professionals met belangstelling voor voortplantingsgeneeskunde. De redactie houdt zich aanbevolen voor adviezen en suggesties van lezers.

Voorjaar 2013
Annemiek Nap
Thomas D'Hooghe
Jan Kremer